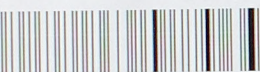

429/28

04001794.28

COBISS •

НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ
НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ

28

Инж. ВОЈИН ПОПОВИЋ

СЕЉАЧКЕ РАДНЕ ЗАДРУГЕ И ЊИХОВА УЛОГА У ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ

БЕОГРАД

1947

RECEIVED
BY THE
LIBRARY OF THE
CONGRESS

ID = 125166599

1947

0

„Књижница за народно просвећивање“
Излази повремено а најмање једанпут недељно
Издаје Коларчев народни универзитет, Београд I,
Студентски трг бр. 5, пошт. фах бр. 144
Уредник: Душан Б. Чолић, Београд IV, Молерова 35

5 H29
72
28

КОЛАРЧЕВ НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ
КЊИЖНИЦА ЗА НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ

28

Инж. ВОЈИН ПОПОВИЋ

СЕЉАЧКЕ РАДНЕ ЗАДРУГЕ И ЊИХОВА УЛОГА У ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ

ПРЕДАВАЊЕ ОДРЖАНО

НА КОЛАРЧЕВОМ НАРОДНОМ УНИВЕРЗИТЕТУ

БЕОГРАД

1947

УНИВ. БИБЛИОТЕКА

О. И. Бр. 1794

Умножено као рукопис за потребе народних универзитета, читалачких група и као материјал за састављање предавања.

СЕЉАЧКЕ РАДНЕ ЗАДРУГЕ И ЊИХОВА УЛОГА У ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ

I

Појава сељачких радних задруга је тесно везана за данашњу нашу друштвену стварност.

Промене које су се десиле у новој Југославији у политичким и друштвено-економским односима изазвале су и промене у карактеру задруге. Оне су условиле и појаву нових задружних облика, као што су сељачке радне задруге, које нису могле да постоје под условима капиталистичког система производње у бившој Југославији, јер је појава и рад сељачких радних задруга тесно везана за друштвени сектор привреде.

У новој Југославији положај и карактер задруга се из основа променио, јер се променио карактер власти и карактер привреде у земљи. Уместо експлоататорске власти капиталистичких кругова, створена је народна власт, а уместо капиталистичке привреде, одлучујући фактор у привреди постао је државни сектор, који има друштвени — општенародни карактер.

Благодарећи тим променама, задруге су постале економске организације најширих слојева радног народа, јер су своју праву основу добиле у новим условима свога развоја. Отуда потичу и успеси наших задруга, јер су ти успеси уствари резултат промена у карактеру наше власти, које су условиле и омогућиле задругама да служе интересима широких радних маса.

Радне масе прихватиле су задруге као своје организације, јер у њиховом раду и развоју, под условима постојања народне власти и друштвеног сектора привреде, у својој моћној тековини Федеративној народној републици Југославији виде пуно остварење својих тежњи — стварање бољег материјалног и културног живота.

Основно начело које влада у нашим задругама јесте потпуна добровољност удруживања и демократски начин управљања задругом. Основни закон о задругама подвукао је да су задруге добровољне економске организације радног народа и поставио потпуну равноправност свих чланова задруге као и дао широка права скупштини задругара.

На тај начин је остварена могућност учешћа целокупног чланства у раду задруге, што одговара духу наше демократије. Тиме је остварен услов за потстицај широких радних маса у привредном животу земље, што је један од главних услова за напредак задруга.

С друге стране, задруге нису спутане у свом развоју неким строго утврђеним и уским оквирима, који би кочили иницијативу радних маса и правилан развој њихових организација — задруга.

II

У нашим селима данас углавном постоје ови облици задруга: сеоске набавно-продајне задруге, земљорадничке произвођачке и прерађивачке задруге и, као посебан облик произвођачких задруга, сељачке радне задруге.

Сељачка радна задруга је виши облик земљорадничке произвођачке задруге, или, боље речено, она је права произвођачка задруга. Сељачке радне задруге се разликују од осталих задруга и по свом облику и по својој унутрашњој организацији.

Овај задружни облик није постојао нити је могао постојати у старој Југославији. Ове задруге су плод народноослободилачке борбе и поникле су одмах после ослобођења у разним крајевима Југославије, нарочито у селима где је за време рата пламтела народноослободилачка борба и међу колонистима и аграрним интересентима из разних крајева Југославије који су добили земљу у насељима Војводине, Славоније и других крајева на основу Закона о аграрној реформи и колонизацији.

Прве сељачке радне задруге основали су они код којих је углавном кроз народноослободилачку борбу сазрела свест и схватање о потребама и преимућству колективног рада у пољопривредној производњи. Ово је било једно стога што су им искуства из борбе поткрепљивала то уверење, а друго што је то био најпогоднији, најразумнији, њима најприступачнији и најкориснији облик удруживања, које им може омогућити успешну употребу машина и справа у обради земље у време тешке оскудице и несташнице справа, алата и радне стоке непосредно иза рата.

Користећи машине пољопривредних машинских станица, сељачке радне задруге су, од самог почетка свога постојања, могле организовано да спроведу обраду земље и сетву тракторима, машинску жетву и вршидбу и многе друге послове. То и даје сељачкој радној задрузи обележје новог и вишег облика задружне организације, у којој је уз колективан рад могућа примена савршене пољопривредне технике, примена напредних метода науке и праксе у пољопривредној производњи, што није било могуће применити у усамљеном ситном сељачком газдинству. То је, истовремено, и основна полуга за повећање и појевтињење пољопривредне производње, што води бољем материјалном животу и бољој будућности нашег сељаштва. Прелазећи преко садашњих пролазних тешкоћа са којима се боре сељачке радне задруге и од којих су главне већ отклонене, кроз те чињенице морамо посматрати перспективу развоја целокупне наше пољопривреде у будућности.

Висока свест оних који оснивају сељачке радне задруге и поштовање начела потпуне добровољности приликом удруживања у задругу и иступања из ње, постављају сељачке радне задруге на здраве темеље на којима се заснива правилност њиховог даљег развоја и успех рада у будућности.

Кроз сељачке радне задруге кује се наш нови човек, нови напредни чинилац у пољопривредној производњи. Чланови сељачких радних задруга већ су нови људи са новим схватањима и појмовима, људи који свесно гледају у перспективу своје будућности. То су људи који се већ данас свесно и са високим осећањем дужности боре за испуњење оних задатака које народна заједница пред њих поставља, људи који кроз интерес и напредак заједнице виде и свој сопствени интерес и напредак. То су људи који су победили сами себе и одбацили од себе застарела схватања и сваки други примитивизам. Ако се са тим људима поведе реч о њиховим тешкоћама са којима се боре, они ће вам одговорити: „Свесни смо данашњих тешкоћа, али исто тако знамо да су оне пролазне и да је наша победа сигурна“. Ако им се од стране народне заједнице постави у задатак шта треба да сеју по плану, они ће вам одговорити: „Сејаћемо и трње, ако је то у интересу народне заједнице“.

За такве људе агротехника и сложена машина нису више непознати појмови, већ основне полуге напретка, које су постале њихова својина и које они покрећу својим снагама у процесу производње.

То су све елементи који чине сељачку радну задругу вишим обликом задружне организације, способним да искорени заосталост нашег села и да га стави на пут напредне производње. Од малих сеоских газдинстава, неспособних за рационалну и напредну пољопривредну производњу свесним удруживањем створена су велика колективна газдинства у пољопривреди, способна да корисно примене пољопривредну технику, да се успешно снабдевају средствима за производњу, да примењују напредну агротехнику, да повећају продуктив-

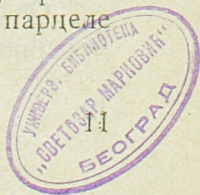
ност рада радних снага и да постигну рентабилну и високу производњу.

Сељаци су кроз праксу и искуство стекли уверење о користима колективне обраде земље, о користима које им доноси крупно задружно пољопривредно газдинство. Искуства из досадашњег рада сељачких радних задруга доказала су преимућство крупног задружног пољопривредног газдинства над ситним индивидуалним сељачким газдинствима.

И без употребе машина, удруживање већег броја ситних сељачких газдинстава у једно велико задружно газдинство дало је сељацима веће користи, јер је доносило већи доходак. Ово је омогућило да се рационалније и потпуније искористи пољопривредни инвентар, запрежна снага и људска радна снага. Радна норма једнога коња у ситном сељачком газдинству износи око 4 хектара, а у задружном газдинству пење се до 7 хектара. Поред тога, удруженим радом, путем најпростијих мелиорација, обрадом запуштеног земљишта, разоравањем ледине и крчењем међа и појасева између парцела, може се знатно проширити обрадива површина. Ради примера наводимо да је сељачка радна задруга у Самаили код Краљева на тај начин повећала обрадиву површину за 10 хектара.

Удруживање у сељачке радне задруге омогућило је примену најпростијих али важних агрономских мера на задружном газдинству, као што су дубоко орање, сетва у редовима, пречишћавање и заштита семена и друге, што знатно доприноси повећању приноса.

Сељачке радне задруге као крупна пољопривредна газдинства долазе до свог пуног изражаја тек са употребом машина у обради земље. Машина је баш показала пуно преимућство оваквих газдинстава. Рад трактора је на газдинству сељачке радне задруге јевтинији 100—200 динара по хектару него на разбацаним парцелама ситног сељачког газдинства, где губи у времену и погонском материјалу прелазећи с једне парцеле на другу.

Ручним радом може сељак да посеје дневно свега око 3 хектара површине жита, а трактор са прикљученом сејалицом посеје 18—20 хектара. Примитивна вршалица на гепп са коњским погоном може да оврше за један сат свега 5 товара жита, а модерна вршалица са тракторским погоном оврши за сат 50 товара жита или 6 пута више. Ручним радом сељак може да посеје за један дан свега 20 ари кромпира, машином за сетву кромпира са тракторским погоном посеје се за један дан 10 хектара кромпира или 50 пута више.

На тај начин, спајањем колективних метода рада и рационализације рада са применом механизације и савремене агротехнике, сељачке радне задруге имају све услове да снизе трошкове производње и повећају продуктивност рада.

То најбоље показују ове чињенице: На индивидуалном сељачком газдинству од 3 хектара површине за производњу 100 кгр. пшенице утроши се око 18 и по часова људског рада и око 5 и по часова рада сточних запрега а производни трошкови једног килограма пшенице износе 3,61 динара, док се на поседу сељачке радне задруге од 100 хектара површине утроши за 100 кгр. пшенице око 12 и по часова људског рада и око 7 и по часова рада сточних запрега а производни трошкови за 1 кгр. пшенице износе 3,09 динара. Производни трошкови 1 кгр. кукуруза са пасуљом као међуусевом на индивидуалном сељачком газдинству од 3 хектара површине износе 3,62 динара, а на поседу сељачке радне задруге од 100 ха површине свега 1,86 динара или скоро дупло мање. Бруто новчани доходак, по одбитку семена, пореза и оправки, једног домаћинства учлањеног у сељачку радну задругу „Стаљин“ у Калишту, среза пожаревачког, које је у задругу унело 3 хектара земље, износе 12,243.— динара, док бруто новчани доходак једног исто толиког индивидуалног сељачког газдинства из истог села износи 7.940 динара. Оба наведена домаћинства имају по 3 способна члана за рад.

Ова искуства јасно су одредила смернице којима иде наше сељаштво. Она јасно показују зашто се из

дана у дан умножава број сељачких радних задруга и у многим крајевима појављује тежња за њихово оснивање. У постојеће задруге одлазе делегације сељака из разних крајева да се осведоче на постигнутим искуствима и упознају организацију сељачке радне задруге. Они одлазе самоиницијативно, јер их тамо вуче жеља за напреднијим и бољим животом.

Данас већ сељачке радне задруге претстављају важан чинилац у пољопривредној производњи. У Југославији данас ради око 417 сељачких радних задруга које обухватају око 27 хиљада сељачких домаћинстава и преко 125 хиљада хектара земље. Од тога се само у Народној републици Србији налази 275 радних задруга са 19.570 домаћинстава и 88.480 хектара земље. Највећи број задруга налази се у Аутономној покрајини Војводини и броји 252 задруге са 19.050 домаћинстава и 86 хиљада хектара задружне земље.

III

Као што је целокупан живот и развој наше народне заједнице пун промена и покретљивости, тако је и развој сељачких радних задруга пун динамике и промена на путу изналажења бољих метода у организацији рада и у постизању већих успеха у пољопривредној производњи.

Иницијативом сељачких радних маса стварају се, према објективним месним условима, сељачке радне задруге разних величина, којих има од 9 задружних породица до преко 400 и од 30 до преко 2.000 хектара задружне земље. Поједине задруге претстављају крупна задружна пољопривредна газдинства, као што је сељачка радна задруга „Марко Орешковић“ у Накову код Велике Кикинде, у коју се удружило 465 породица са 2.435 хектара земље.

Људи се удружују у сељачке радне задруге онако како их води живот и свакодневна пракса и искуство.

Тако су врло широки и организациони оквири по којима се организују сељачке радне задруге. „Општим упутствима за оснивање и пословање сељачких радних задруга“, која је издала комисија за аграрну реформу и колонизацију при влади ФНРЈ и „Угледним правилима за сељачке радне задруге“, која је издало Министарство пољопривреде и шумарства ФНРЈ, уствари су обухваћена она искуства и они облици удруживања, који су створени на иницијативу самог свесног и радног сељаштва и који уствари чине њихов живот, рад и свакодневну праксу.

Први члан правила сељачке радне задруге гласи:

„Да би повећали принос, смањили трошкове производње, повећали своје приходе и тиме постигли већу корист за себе и државу што правилнијим искоришћавањем постојеће људске и сточне радне снаге, машина и оруђа, земљорадници из села оснивају сељачку радну задругу за заједничко пољопривредно газдовање.“

Правилима је даље предвиђено да је ступање у чланство задруге потпуно добровољно и да у задругу може ступити свако сељачко домаћинство, као и свако поједино лице коме је пољопривреда главно занимање.

Задружно домаћинство које се учлањује уноси у задругу и сву своју земљу, изузев окућнице са кућом за становање и економских зграда потребних за његово лично газдинство. Поред тога, задружно домаћинство уноси у задругу и сву радну стоку, справе, оруђа и алат, онако како се чланови задруге сагласе на скупштини. Стока и пољопривредни инвентар који је предат задрузи процењује се и исплаћује одмах или у ратама.

Задружна домаћинства уносе земљу у задругу на четири разна начина: или је дају задрузи у закуп, или је уносе као основицу за поделу прихода према вредности унете земље, или је уносе као удео на који се плаћа камата, или унапред образују задругу којој се додељује земља из државног земљишног фонда.

Земља коју су унела задружна домаћинства на ма који начин остаје власништво оних који су је унели у

задругу. У случају иступања или искључења из задруге некога члана задруге враћа му се његова земља коју је унео у истој површини и истог квалитета, али се при томе не могу цепати задружни блокови земље. За потребе личног газдинства свако задружно домаћинство задржава окућницу до 1 хектара, на којој може гајити онолико производне крупне и ситне стоке, живине и пчела, колико може да исхрани са личног газдинства и храном добивеном на зарађене радне дане од задруге. Основа материјалног живота чланова задруге јесте њихов рад на задружном газдинству. А лично газдинство са окућницом служи му да подмири свакодневне потребе исхране; да у свом дворишту у свако доба има поврћа, воћа, јаја, млека; да може утовити свињу ради масти, држати живину, пчеле, итд.

Чланом задруге сматра се сваки мушки и женски члан сваког задружног домаћинства који је навршио 16 година живота.

Управљање задругом спроведено је на потпуно демократски начин. Руководећи органи задруге су скупштина чланова задруге, управни и контролни одбор.

Скупштина је највиши орган задруге и састаје се кад год за то има потребе. Она руководи свим пословима задруге и пуноважно решава ако је присутна половина од свих чланова задруге, а одлуке се доносе већином гласова присутних задругара. Ако се решава о важним стварима, као што је измена правила, престанак рада или стечај задруге или искључење чланова из задруге, потребна је присутност од најмање две трећине задругара.

Сви послови у задруги обављају се личним радом чланова задруге. У најам се могу узимати само стручна лица, као што су агрономи, занатлије, техничари и друга лица.

Основа за плаћање рада у сељачкој радној задрузи јесте количина и каквоћа извршеног рада. Према томе колико ко уради и како уради тако бива и плаћен. Зато се као мерило за оцену рада узима радни дан за

чију оцену служи радна норма као основа. Да би се могао обрачунати радни дан за сваки пољопривредни посао, одређује се норма, тј. колико од сваког пољопривредног посла за један дан рада (за 10 часова) може да изврши осредњи члан задруге. На пример: један осредњи радник може да покоси на дан 36 ари ливаде и то ће бити норма за тај посао. Ако један радник испуни ту норму за 6 часова а други за 12 часова, обојица ће бити подједнако плаћени, без обзира на проведено време на раду, јер је и један и други извршио само једну норму.

Дакле, ко више и боље уради више ће бити и плаћен. Али сви радови на задружном газдинству нису подједнако тешки. Много је тежи посао орање или кошење него чишћење магацина или чување стоке на паши. Зато се радник који обавља тежи посао више плаћа. Да би се то омогућило, сви радови на задружном газдинству подељени су у неколико категорија (најчешће 5), према тежини посла, и норма у свакој категорији различите је вредности, јер је норма у свакој категорији понаособ оцењена са различитим бројем радних дана. На пример: у I категорији најлакших радова извршена норма вредеће свега 0,75 радних дана, у II категорији 1 радни дан, у III 1,25, у IV 1,50 и у V, најтежој категорији 1,75 радних дана. Код радова око стоке, сваки радник се задужује да негује одређени број грла стоке, рецимо да гаји 10 музних крава и то ће бити норма за тај посао.

Колико ће вредети један радни дан, тј. колико ће се на крају године примити на један радни дан производа и новца, зависи од приноса, висине производних трошкова и општег успеха задруге. Ако су се сви чланови задруге залагали и ако је руководство задруге правилно руководило пословима, постићиће се виши принос и бољи успех задруге, те ће и један радни дан више вредети. На тај начин је остварена пуна материјална заинтересованост чланова задруге, не само за њихов лични рад, већ и за већи успех задруге, а то потстиче чланове задруге на бољи и бржи рад и повећава продуктивност рада сваког појединца.

Сва способна радна снага у задрузи распоређује се у бригаде према врсти производње. Тако постоје: ратарске, воћарске, повртарске, сточарске и друге бригаде. Бригаде се оснивају на дужи низ година, да би се обезбедила правилнија обрада земљишта и бољи принос, јер се бригаде задужују одређеним површинама земљишта које обрађују за све време трајања бригаде. Бригадама се додељује цео потребни инвентар и радна стока. Оне су састављене обично од 30—50 за рад способних чланова задруге и људство у њима је тако распоређено да су бригаде приближно подједнаке физичке снаге. У унутрашњој својој организацији бригаде се деле на радне групе од по 6—8 људи, да би се лакше вршио распоред рада и да би се могла тачније вршити оцена рада сваког појединца. На челу бригаде стоји бригадир који је оперативно производни руководилац и не ради физичке послове.

Бригадиру, претседнику, књиговођи и другим лицима која не раде физичке послове плату одређује скупштина задругара у радним данима, а висина плата одмерава се према залагању, организаторској и стручној способности и постигнутом успеху. На тај начин је и руководство задруге лично заинтересовано за материјални успех задруге, јер уколико покаже већи успех у толико ће бити више плаћено.

Још од прве појаве сељачких радних задруга бригада је била облик организације рада чланова задруге, а такмичење метода за повећање продуктивности рада, за отстрањење сваког јавашлука и устајалости. Такмичење данас није више само метода напредног рада у сељачким радним задругама, већ је постало законска економска категорија у процесу производње наше нове друштвене стварности. Оно је нераздвојно везано за живот и рад сељачке радне задруге. Закон и моторна снага сељачке радне задруге.

Од општег дохотка задруге у производима и новцу на крају године прво се подмире сви трошкови и обавезе које задруга има према држави и другим лицима и установама. Тако се прво издвоји количина произво-

да и новца која је потребна да се подмире трошкови задруге за купљено семе, вештачко ђубриво, сточну храну, порез, отплату дугова, исплату закупнине и дела који се плаћа на земљу, исплату рада пољопривредних машинских станица, количину производа и своту новца која ће се унети у задружне фондове. Остатак дохотка после ових одбитака дели се члановима задруге по радним данима. У току године члановима задруге дају се предујмови аконто зарађених радних дана у одређеним роковима, обично после жетве и бербе култура.

IV

Сељачке радне задруге су савремена пољопривредна газдинства прилагођена објективним условима нашег унутрашњег живота и развоја, која газдују на потпуно новим основама. Њихово чланство активно учествује у политичком животу и организује унутар својих заједница културно-просветни рад и рад на стручном образовању својих чланова. То су газдинства која имају оперативно руководство за организовање и вођење производних задатака, која имају књиговодство прилагођено структури њихове организације и која своју производњу организују по унапред израђеном плану. Она склапају уговоре са органима индустрије за сетву индустриског биља и њихова производња оснива се на рентабилности. То су газдинства која већ данас претстављају сигуран ослонац државног сектора у пољопривредној производњи. Производни план сељачке радне задруге јесте уствари једна карика у државном плану производње.

Ради тога се држава позитивно односи према сељачким радним задругама и иде у правцу стварања услова за правилан и бољи њихов развој. Између државног сектора привреде и сељачких радних задруга постоји тесна и пријатељска сарадња. Помоћ коју држава пружа сељачким радним задругама у обради зем-

ље машинама пољопривредних машинских станица дала је задругама моћно оружје у борби за напредну производњу, која ће искоренити заосталост и извршиги препород нашег села.

Сељачке радне задруге су у могућности да под повољним условима уговорима са машинским станицама обезбеде механизацију пољопривредне производње. С друге стране, сељачке радне задруге су ослонац државном сектору привреде у правцу повећања производње за тржиште ради обезбеђења исхране градског становништва и радништва и снабдевање индустрије пољопривредним сировинама. Сељачке радне задруге већ су главни носиоци производње индустриског биља: шећерне репе, сунцокрета, конопље, лана и другог.

Ступајући у планску производњу, наша привреда у сељачким радним задругама има сигурну основу за планирање пољопривредне производње у правцу који ће најбоље задовољити потребе народне заједнице.

Индустријализација и електрификација које су унете у први план привредне изградње земље наћиће у сељачким радним задругама главну основу да се тековине градског живота пренесу на село и да постану својина сељака; да електрицитет, водовод, радио, савремена саобраћајна средства, биоскоп и друго постану нераздвајиви део села као и града. Увођењем машина и електрицитета у газдинства сељачких радних задруга, омогућиће се бржа механизација производње, што ће довести до пораста продуктивности рада, повећања плодности биља и стоке, повећања доходака, а то ће све подићи материјални и културни ниво нашег села. С друге стране, пораст индустрије, нарочито прехранбене, текстилне и индустрије која производи средства широке потрошње биће праћен повећаном производњом пољопривредних производа, а то ће бити првенствено задатак сељачких радних задруга.

Пољопривредна производња у свом развоју не може изостати иза индустрије, јер би то кочило њен развитак. Бољи живот може се створити само уједињеним напорима радника и сељака.

Сељачке радне задруге способне су и на путу су да приме и друге важне задатке у пољопривредној производњи, да обезбеде продукцију сортног семена и приплодних грла расне стоке, да у своја газдинства унесу тековине пољопривредне науке и савремене агротехнике и да својим примерним радом покажу пут осталом сељаштву у правцу напретка.

Сељачке радне задруге данас се боре још са многим тешкоћама и недостацима. Оне још немају школоване стручне кадрове који би били способни да организују производњу на савременим основама. Али оне су до сада прешле најтежу фазу свога развитака — фазу тешких проба и оскудица и стекле богата искуства за свој рад у даљем развоју. Резултати које су оне постигле у унутрашњој својој организацији и у производњи под тешким околностима двогодишње суше и тешких проба, показују њихову животну способност и учвршћују уверење да ће успешно извршити задатке које им народна заједница постави у оквиру привредног плана у области пољопривредне производње.

ШТАМПАРИЈА КОЛАРЧЕЗОГ НАРОДНОГ УНИВЕРЗИТЕТА

Коларчев народни универзитет
КЊИЖНИЦА ЗА НАРОДНО ПРОСВЕЋИВАЊЕ

До сада су изашле следеће свеске:

Свеске 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 и 16
растурене и не могу се више добити.

15) Вељко Влаховић: Народно просвећивање у СССР	— — — — — — — —	3.—
17) Др. Синиша Станковић: Четврт века совјетске науке	— — — — — — — —	2.—
18) Имер Даути: Албанија јуче и данас	— — —	2.—
19) Митра Митровић-Ћилас: Ко ме и какво васпитање и образовање	— — — — — — —	2.—
20) Проф. Александар Алексопуло: Лутер Бербанк велики оплеменитељ биља	— — — — —	3.—
21) Митра Митровић-Ћилас: Словенство — једна од полуга мира у свету	— — — — —	2.—
22) Др. Коста Грубачић: Васпитна улога народно-ослободилачке борбе	— — — — —	4.—
23) Милан Ђоковић: Примери из живота и рада Московског художественог театра	— —	4.—
24) Мома Марковић и др.: Први српски устанак		3.—
25) Сергеј Кафтанов: Совјетски студенти	— —	4.—
26) Инж. Борис Прикрил: Планска изградња и снага СССР	— — — — — — — —	5.—

Такса плаћена у готову

Коларчев народни универзитет

Популарно-научна библиотека

НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ

До сада су изашле ове књиге:

1—2) Арсо Јовановић: Преглед народноослободилачке борбе. 68 страна, 11 слика — — —	6.—
3) Др. Фран Цвигер: Словеначка Корушка, 36 страна, 4 слике — — — — —	3.—
4) Др. Александар Белић: Јулиска Крајина, 44 стране, 1 слика — — — — —	4.—
5) Инж. Ђогић Кнежевић: Дњепрострој, 36 страна, 7 слика — — — — —	3.—
6) Вељко Влаховић: Народна просвећивање у СССР. 34 стране, 8 слика — — — — —	3.—
7—8) Проф. Б. А. Воронцов-Вељаминов: Како су постала небеска тела. 74 стране, 27 слика —	8.—
8—11) Проф. Александар Алексопуло: Како су постале биљке и животиње (Дарвин и дарвинизам). 106 страна, 39 слика — — —	12.—
12) Др. Ванда Кохански: Циновске животиње из прошлости. 42 стране, 26 слика — — —	6.—
13—14) Др. Петар Јовановић: Монголска народна република. 58 страна, 14 слика — — —	7.—
- У штампи:

Момчило Марковић: Народнаослободилачка борба у Србији. Са великим бројем слика, карата и докумената.

Остала издања:

О Словенству. Зборник материјала за обрађивање теме о Словенству — — — — — 8.—

По вештачким рекама и морима СССР. Са 22 сл. 10.—

Књиге се поручују од Коларчевог народног универзитета — Књижарско-издавачко одељење, Београд I, Студентски трг бр. 5, поштански фах бр. 144, чековни рачун код Привредне банке Н. Р. Србије бр. 10-404234

Цена 4.— дин.